

КУЛЬТУРНАЯ ИНЕРЦИЯ РЫНКА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ УСЛУГ УКРАИНЫ: ФОРМЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

Ярмак О. В.

Рассмотрены особенности и противоречия институционализации интеллектуальных услуг в условиях трансформационной экономики Украины. Доказано, что формальная институционализация на основе импорта институтов ограничивается культурной инерцией, что обуславливает формирование институционального вакуума и тенизацию интеллектуальных услуг.

Ключевые слова: интеллектуальные услуги, культурная инерция, импорт институтов, институционализация интеллектуальных услуг

CULTURAL INERTIA OF MARKET OF INTELLECTUAL SERVICES OF UKRAINE: FORMS AND CONSEQUENCES

Yarmak O. V.

Features and contradictions of institutionalization of intellectual services in the conditions of transformation economy of Ukraine are considered. It is well-proven that formal institutionalization on the basis of import of institutes is limited to cultural inertia, that stipulates formings of institutional vacuum and shadowing of intellectual services.

Key words: intellectual services, cultural inertia, import of institutes, institutionalization of intellectual services.

УДК 331.5:332.146.2

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ МІСТА ТА МІСЬКОЇ ЗАЙНЯТОСТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

О. М. Радіонова, Харківська національна академія міського господарства

Розкрито зміст концепції життєвого циклу міста та її взаємозв'язок із зайнятістю населення. Охарактеризовано життєвий цикл м. Харкова. Доведено, що велике місто є особливо привабливим для населення, яке постійно проживає у ньому, та потенційних трудових мігрантів на стадіях свого зростання. Високий рівень зайнятості є однією з найважливіших конкурентних переваг великого міста.

Ключові слова: життєвий цикл міста, зайнятість населення, циклічність зайнятості, конкурентоспроможність міста.

Постановка проблеми. Сучасне велике місто є складною, відкритою соціально-виробничо-економічною системою, що має здатність до розвитку та вирізняється великою кількістю елементів і зв'язків між ними, а також цілями, завданнями, ресурсами та функціональним призначенням. Великі міста і мегаполіси завдяки ефекту агломерації сприяють розміщенню складних виробництв, розвитку сфери послуг та управлінської діяльності. Пропонуючи постійні робочі місця та стабільні доходи для населення, вони стають центрами формування та відтворення сфери зайнятості. При цьому розвиток міської зайнятості тісно пов'язаний із розвитком самого міста. З одного боку, попит на працю і відповідно рівень зайнятості залежать від стадії соціально-економічного розвитку міста, а з другого – стан сфери зайнятості позначається на розвитку міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти вивчення розвитку міста висвітлено в працях науковців, серед яких: В. Бабаєв, С. Богачев, П. Бубенко, Е. Дудка, П. Ореховський, В. Семенов, О. Тищенко, І. Тургель, Дж. Форрестер, О. Щербакова [1–9] та ін. Проте недостатньо визначеним залишається взаємозв'язок розвитку міста та сфери зайнятості.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження життєвого циклу міста (далі – ЖЦМ) за такими критеріями, як чисельність і зайнятість населення; визначення привабливості великого міста у сфері зайнятості.

Виклад основного матеріалу. Розвиток міста є процесом кількісних, якісних та структурних змін в економічному, природному і трудовому потенціалах міста, переходу від одного стану до іншого, формою і тенденцією існування міста в умовах середовища, що змінюється. Причому внутрішні джерела розвитку містяться у самих містах і пов'язуються з суперечностями, які виникають між їхніми «старими» і «новими» елементами – функціями, структурами, окремими суб'єктами господарювання та управління тощо. Саме внутрішні джерела сприяють комплексному розвитку міста, у тому числі формуванню територіально-галузевої сфери зайнятості: гармонійному поєднанню спеціалізації виробництва на тих або інших видах продукції чи послуг із використанням найбільш сприятливих можливостей і ресурсів створення багатогалузевого господарства.

Ми поділяємо думку про те, що будь-які зміни соціальної системи, навіть її скорочення, не говорячи вже про функціонування, якщо вони адекватні змінам навколишнього середовища і забезпечують виживання системи в цьому середовищі, повинні розглядатися як її розвиток, або прогрес. І навпаки, неадекватні зовнішньому середовищу кількісні або якісні зміни соціальних систем не можуть розглядатися як розвиток, вони неминуче ведуть до дезорганізації та загибелі системи. Більш того, «функціонування» як статичність системи в часі і «регрес» як повернення до початкового стану в принципі неможливі: час необоротний. Тому «життя» соціальних систем відбувається лише рухом уперед, тобто у формі розвитку [10, с. 156–157].

Утім, розвиток міста неможливо уявити у вигляді монотонно зростаючої функції. Це складний процес, який характеризується постійними спадами та піднесеннями, що циклічно змінюють один одного. Тому дослідження ЖЦМ та визначення стадій його розвитку є найважливішим засобом оцінювання стану і перспектив міської зайнятості.

Контекстом для аналізу ЖЦМ є урбанізація – становлення міста саме як міста, спосіб життя населення якого відрізняється від способу життя жителів інших, насамперед сільських, пунктів. Теорія диференціальної урбанізації в загальному вигляді у ЖЦМ (за Дж. Джиббсом) виокремлює такі основні стадії (фази) [11]:

1) урбанізація: концентрація населення у містах, коли домінуючу роль відіграють зв'язки центрального міста та його регіону, а основні людські, товарні і фінансові потоки спрямовані у місто;

2) урбанізація – субурбанізація: зростання міст уповільнюється, а зростання населення передмість пришвидшується. Покращуються умови життя і сервіс у місті, розширюються можливості ринків праці. Зростає міжрегіональний обмін товарами і послугами;

3) субурбанізація і рурбанізація: напрям руху потоків населення і розміщення великих підприємств змінюється від центру до найближчих передміст, а потім до нових територій. Різко зростає взаємодія між урбанізованими ареалами – міграції, дифузія інновацій;

4) дезурбанізація: великі центри, історичні ядра агломерацій втрачають населення, їхні приміські зони, особливо міста, починають заповнюватися економічними мігрантами;

5) реурбанізація: пожвавлення центральних міст і оновлення міських центрів. У міське ядро агломерації переселяється освічене, конкурентоспроможне і платоспроможне населення, таке, що часто має кілька помешкань і не має дітей.

Однак процеси урбанізації визначаються багатьма чинниками – економічними, соціально-політичними, етнічними та ін., які сильно варіюють по території кожної країни і впливають на розвиток міст. На цей факт одним із перших звернув увагу професор Массачусетського технологічного інституту США Дж. Форрестер. Досліджуючи циклічність та динаміку розвитку міських поселень на прикладі м. Бостона, він застосував багаторівневу математичну модель, створену на основі аналізу системних зв'язків між трьома базовими процесами міської динаміки: 1) підприємницької діяльності у місті (до уваги береться життєвий цикл підприємства); 2) будівництва (появи, старіння та зносу житлових будівель у місті); 3) населення міста та його різних категорій (у складі якого виокремлюються менеджери, кваліфіковані і некваліфіковані кадри, зайняті і безробітні). Ці процеси, на думку Дж. Форрестера, пов'язані між собою так, що відбивають природний характер циклічного розвитку міс-

та. Для Бостона висхідна фаза циклу тривала 100 років, потім протягом 50 років йшов процес кризового розвитку і депресії, а далі за допомогою низки стратегічних програм, запропонованих аналітиками і застосованих адміністрацією Бостона, почалася фаза сталого розвитку (рис. 1) [8; 12, с. 286]. Причому, як бачимо, динаміка зайнятості населення визнана одним із базових критеріїв розвитку міста.

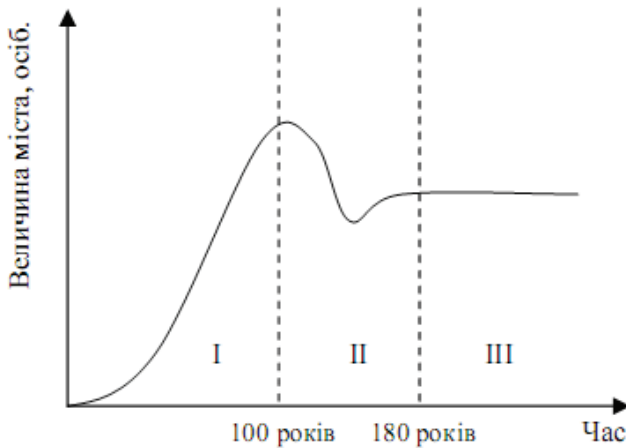

Рис. 1. Життєвий цикл м. Бостона

У подальшому роль економічних чинників міської динаміки (чисельності населення міста) була визнана всіма дослідниками, а сам методологічний підхід дослідження ЖЦМ виявився досить плідним. Так, П. Ореховський, розвиваючи ідеї Дж. Форрестера, засвідчив такі фази ЖЦМ, як інтенсивне зростання, уповільнене зростання, стагнація і занепад, обґрунтувавши для кожної з них взаємозв'язок чисельності населення та його зайнятості (кількості робочих місць) і рівня соціально-економічного розвитку міста [4].

Наприклад, *інтенсивне зростання* означає стан міста, за якого обсяги житлового будівництва (загальна площа житла) та обсяг суспільних благ зростають швидше, ніж кількість жителів і робочих місць. Найчастіше це пов'язано з розвитком містоутворюючих підприємств або іншими чинниками, що забезпечують інноваційну привабливість міста. Безробіття у цей період немає, хоча може спостерігатися дефіцит робочих місць. Комфортність проживання (обсяг життєвих благ на душу населення) зростає, стан міського середовища покращується. Місто стає дедалі привабливішим для жителів інших міст і регіонів. Проте такий стан не може тривати дуже довго, і місто переходить у фазу уповільненого зростання.

Уповільнене зростання характеризується тим, що кількість жителів і робочих місць зростає швидше, ніж будівництво житла і збільшення обсягу життє-

вих благ. Відставання будівництва житла і об'єктів інфраструктури часто пов'язують з нестачею інвестицій, а також землі під забудову. Дана фаза характеризується припиненням подальшого розвитку містоутворюючих підприємств і зростанням ступеня зносу їх основних фондів. Наслідком скорочення інвестиційної діяльності є зростання питомої ваги ветхого житла і витрат на його підтримку. Стан міського середовища більше не покращується. Місто стає менш зручним для проживання, але все ще привабливим для переїзду до нього через наявність робочих місць, у тому числі високооплачуваних. Збереження такого стану протягом тривалого періоду приводить місто у фазу стагнації.

Під час *стагнації* розрив між кількістю робочих місць і обсягом житлового фонду і життєвих благ сягає такої величини, що приріст населення за рахунок міграції припиняється. У цьому разі має значення й екологічний чинник, пов'язаний з промисловим зростанням. На цьому етапі відсутність роботи або зайнятості на збиткових підприємствах викликає бажання людей переїхати в інше місце, але їх стримує неможливість вигідно продати житло. Стан міського середовища починає погіршуватися.

Занепад означає стан міста, який характеризується поганими житловими умовами, недостатнім рівнем суспільних благ, несприятливою екологічною ситуацією та відсутністю перспектив працевлаштування, що призводить до скорочення робочих місць і відтоку населення. Як правило, місто не може самостійно розв'язати проблему виходу із стадії занепаду та потребує державної підтримки. Завданням є виявлення точок зростання – об'єктивно існуючих об'єктів, структур, за допомогою яких можна змінити ситуацію на краще [4].

І. Тургель [7] аналізує ЖЦМ за динамікою його соціально-економічного розвитку. На її думку, циклічність розвитку міста є наслідком циклічного розвитку функціональної спеціалізації (галузей міської економіки). Причому локомотивом розвитку міста є містоутворюючі суб'єкти господарювання: їх розвиток іде випереджаючими темпами порівняно з розвитком міста як самостійного суб'єкта господарювання і розселення. Завершення ж життєвого циклу функціональної спеціалізації стане критичним моментом з точки зору визначення подальших перспектив міського розвитку. І хоча зайнятості населення як самостійний чинник динаміки міста спеціально не аналізується, уявити собі процес розвитку функціональної спеціалізації міста та містоутворюючих підприємств без нього неможливо.

Знання стадії (фази) життєвого циклу, на якій перебуває те чи інше місто, важливо для прогнозування його подальшого соціально-економічного розвитку, зокрема розроблення програм зайнятості населення. Наші дослідження вказують на таке.

По-перше, *кожне велике місто має власну криву життєвого циклу*. Вона відбиває процес формування і розвитку територіально-господарського комплексу міста.

У таблиці з використанням доступних за різні часи статистичних даних, досліджень економічних істориків і соціологів [13; 14], охарактеризовано життєвий цикл м. Харкова, а на рис. 2 – показано криву життєвого циклу м. Харкова.

Звернемо увагу на те, що, крім чисельності населення та функціональної спеціалізації, до аналізу залучено поняття «ідентичність міста». Термін означає символічний образ міста: яким місто бачать його жителі, приїжджі, жителі інших міст. І хоча у різних груп людей цей образ буде варіюватися, соціологи вважають за можливе говорити про певну його цілісність – про характеристики, спільні для всіх варіацій. За таким образом кожне місто можна ідентифікувати в системі інших міст країни. Під «міською ідентичністю» при цьому розуміють уявлення жителів міста про себе як про жителів саме цього (свого) міста [14].

Т а б л и ц я

Життєвий цикл м. Харкова (1654–2010 рр.)

1	2	3	4	5
Період	Чисельність населення	Функціональна спеціалізація	Ідентичність міста	Основні сфери зайнятості населення
«Козацький» (середина XVII – середина XVIII ст.)	1654 р. – 578 чол.	Оборонний центр	«Вільне поселення»	Військова служба
«Адміністративний» (середина XVIII ст. – середина XIX ст.)	Кінець XVIII ст. – 10 805 чол.; середина XIX ст. – 30 тис.	Торговий центр; освітній центр	«Губернське місто» – адміністративний центр Слобідсько-Української (пізніше – Харківської) губернії	Торгівля, освіта
«Індустріальний» (середина XIX ст. – початок XX ст.)	1861 р. – 50 тис.; 1900 р. – 200 тис.; 1917 р. – 279 тис.;	Індустріальний центр (приладобудування, машинобудування); торговельний та освітній центр	Університетський центр і центр активного розвитку капіталістичних стосунків. Крупний залізничний вузол. Розширюються права органів міського самоврядування (Міська Управа і Міська Дума)	Промисловість, торгівля, освіта, благоустрій міста (Міський парк (1894 – 1907), перша лінія водопроводу (1881), електростанція (1897) каналізація (1910)

Продовження табл.

1	2	3	4	5
«Столичний» (1917–1918; 1919– 1934 рр.)	серед. 1920–х рр. – понад 500 тис.	Столичне мі- сто; індустрі- альний центр (сільськогоспо- дарське маши- нобудування, енергомаши- нобудування), транспортний центр	«Перша столиця». Харків – обласний центр (з 1932 р.)	Промисловість, будівництво
«Індустріаль- ний довоєн- ний» (1935– 1941 рр.)	1939 р. – 833 тис. чол.; 1940 р. – 900 тис.; 1941 р. – 901 тис.	Індустріальний центр (оборон- на промисло- вість, приладо- будування)	«Промисловий центр»	Промисловість, будівництво, освіта
«Воєнний» (1941– 1945 рр.)	1943 р. – 180–190 тис. чол.	Роки фашист- ської окупації (20 жовтня. 1941 р. – 23 серпня 1943 р.) та піс- ля воєнного відновлення	Період війни, оку- пації і післявоєн- ного відновлення міста	Будівництво, промисловість, освіта
«Індустріаль- ний повоєн- ний» (1945– 1960 рр.)	1962 р. – 1 млн. чол.;	Індустріальний центр (електро- машинобуду- вання, енерго- машинобуду- вання)	Новий етап зрос- тання і розвитку міста. «Промисловий, на- уковий і освітній центр»	Будівництво, промисловість, освіта, наука
«Індустріаль- ний (віднов- лене місто)» (1960– 1991 рр.)	1980-ті рр. – 1440 тис.	Індустріаль- ний (прила- добудування, електромаши- нобудування, енергомашино- будування), на- уковий і освіт- ний центр	Перехід до індустрі- ального житлового будівництва, актив- не зростання про- мисловості. Харків перетворюється на один з найбільших освітніх і наукових центрів СРСР.	Промисловість, будівництво, освіта, наука

Закінчення табл.

1	2	3	4	5
«Місто часів незалежності» (1991–2010 рр.)	1991 р. – 1622,8 тис., 2000 р. – 1490,8 тис., 2010 р. – 1452,3 тис.	Індустріальний центр (енергомашинобудування, електротехнічна, транспортне і сільськогосподарське машинобудування, радіоелектроніка, авіакосмічна), торговий, освітній центр	«Торговий, освітній центр»	Промисловість – 27,9 % зайнятих; освіта – 15,5 %, торгівля – 10 %

Джерела: [5; 14; 15]

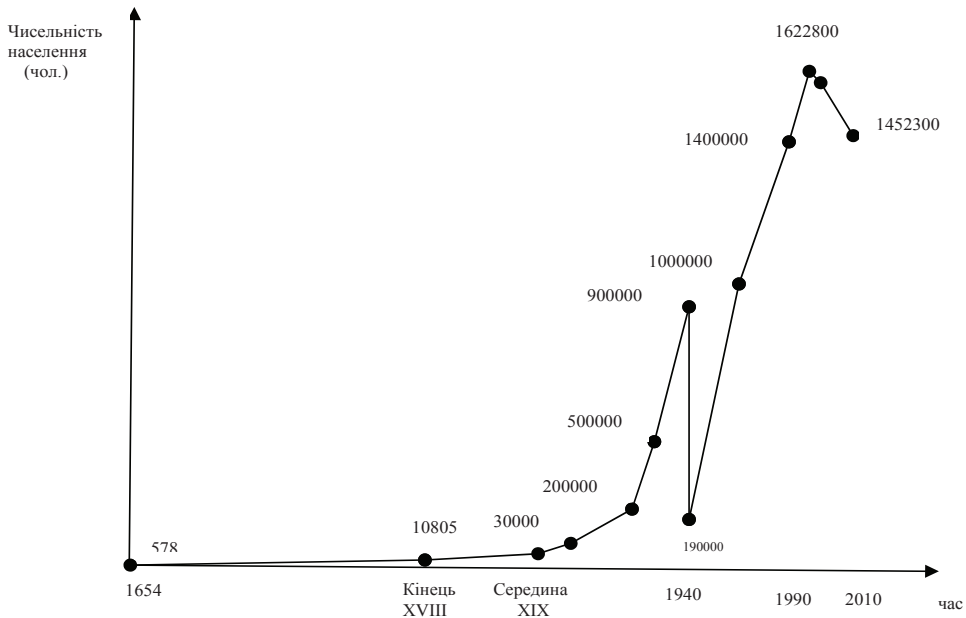

Рис. 2. Крива життєвого циклу м. Харкова за чисельністю населення

Відзначимо також, що стрімке падіння чисельності населення Харкова з наступним відновленням відбулося у воєнні роки (період окупації). Це характерно для більшості індустріальних міст Східної України, які зазнали найбільших людських утрат від воєнних дій, у тому числі на своїй території, а їхні промислові підприємства були евакуйовані або зруйновані під час фашистської окупації.

Нинішнє ж уповільнене падіння чисельності населення міста триває з 1992 р. Це вже наслідок глибокого трансформаційного спаду, зниження природного

приросту населення та зростання трудової еміграції працездатного населення через відсутність гідної роботи і високооплачуваних робочих місць. Можна вважати, що зараз Харків за динамікою чисельності та зайнятості населення перебуває на стадії стагнації. Тому нагальним є пошук нових варіантів розвитку спільно органами муніципальної влади різних рівнів, представниками бізнесу і населення.

На рис. 3 показано фрагменти кривих життєвого циклу інших великих міст України за останні роки. Деякі з них (Одеса, Донецьк) за цей час утратили статус міста-мільйонника, а Дніпропетровськ наближається до втрати цього статусу. Завданням муніципальної влади і держави в цілому є розроблення довгострокових стратегічних програм розвитку великих міст і недопущення їх входження у стадію депресії та занепаду.

По-друге, слід розрізняти ЖЦМ і циклічність зайнятості (безробіття) населення міста.

Циклічність зайнятості населення відбиває циклічний характер розвитку ринкової економіки і водночас є одним із його критеріїв. Коливання фаз економічного циклу (криза, депресія, поживлення, піднесення; або рецесія та піднесення) супроводжується суттєвими змінами у структурі економіки, обсягах виробництва і зайнятості, динаміці цін, співвідношенні продуктивності праці і доходів. При цьому процеси економічної активності повторюються з певною періодичністю в часі, а циклічність розвитку відбувається на тлі довгострокового економічного зростання, яке називається зростаючим трендом. Економічний цикл є тимчасовим відхиленням від цієї траєкторії, коливанням навколо тренду.

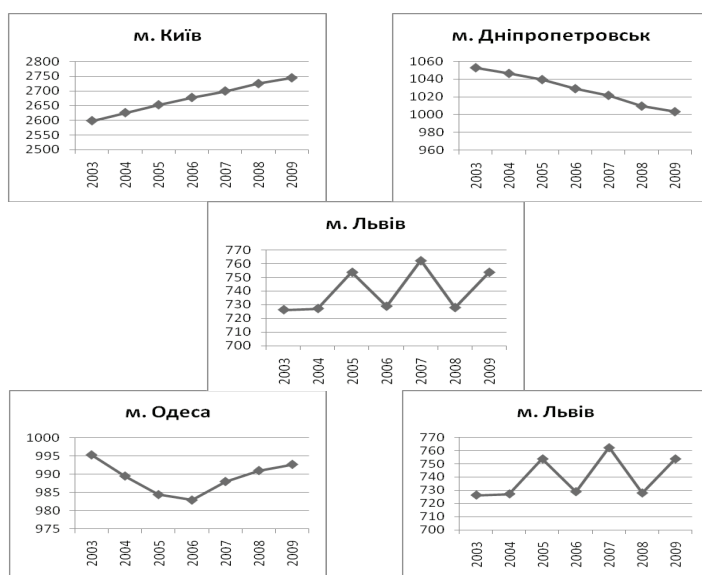

Рис. 3. Фрагменти кривих життєвого циклу (зміни чисельності населення) окремих міст України у 2003–2009 рр.

Циклічність зайнятості, як і циклічне безробіття, не була притаманна соціалістичній (командно-адміністративній) системі. З першим спадом зайнятості і відкритим безробіттям населення України зіткнулося на початку перехідного періоду. На рис. 4 показано зміни в чисельності та зайнятості населення Харкова у 1991–2010 рр. Як бачимо, динаміка зайнятості починає відповідати циклу економічної (ділової) активності в Україні загалом та Харкові. Чисельність же населення є більш сталою величиною і змінюється під впливом інших чинників. Але тривале нерозв'язання проблеми зайнятості населення, консервування системи зайнятості під час економічного спаду (кризи або депресії) можуть негативно позначитися і на життєвому циклі міста в цілому.

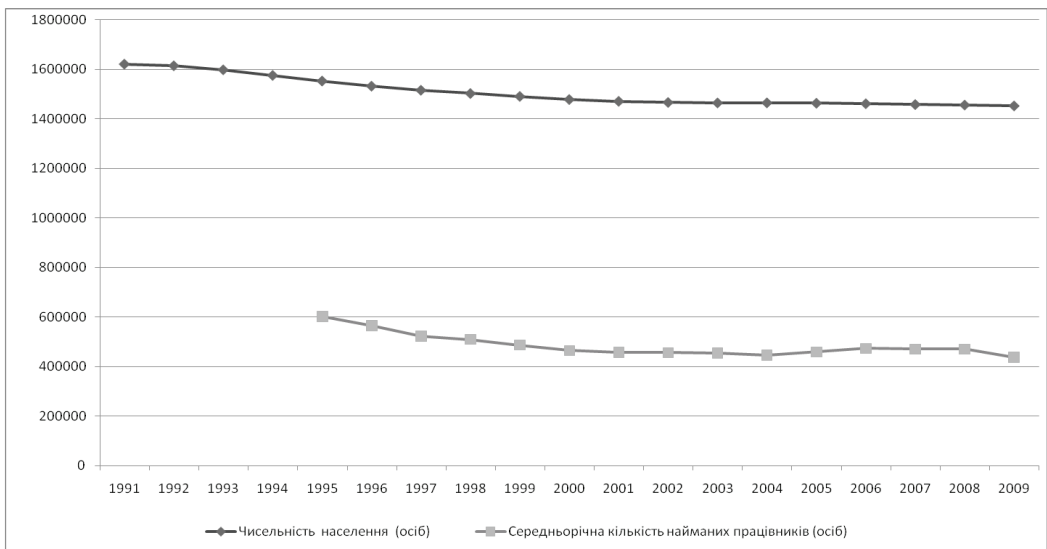

Рис. 4. Динаміка чисельності та зайнятості населення м. Харкова

По-третє, велике місто є особливо привабливим для населення, що постійно проживає у місті, та потенційних трудових мігрантів на стадіях свого зростання – тоді, коли є вільні робочі місця та інвестиційна підтримка підприємництва. При цьому високий рівень зайнятості є однією з найважливіших конкурентних переваг великого міста.

Відомо, що в сучасних умовах великі міста майже в усіх країнах світу вимушені конкурувати один з одним за залучення ресурсів, особливо трудових. На думку Н. Ніколаєвої [16], привабливість міста є синонімом його конкурентоспроможності як місця розміщення різних видів діяльності. Причому місто має бути привабливим як для підприємств, так і для населення, яке є одним з найважливіших ресурсів, які місто може запропонувати підприємствам.

Нині існує значна кількість різноманітних методик із визначення привабливості міст та регіонів України (їх рейтингування) за різними ознаками. Серед них: рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України (журнали «Експерт Україна», «Контракти», «Бізнес» спільно з інформаційно-аналітичним центром «Д.А.Р»); рейтинг перспективних і економічно привабливих міст Європи щодо притоку інвестицій, економічного розвитку та розширення бізнесу (журнал FDI Magazine, який є частиною всесвітньо відомої Financial Times); рейтинг 55 кращих міст України для життя (журнал «Фокус»); аналітичне дослідження «Краще місто України» (Аналітико-дослідницький центр «Інституту міста»).

Проте більшість із них обходять увагою умови та індикатори сприятливості міста для *трудового життя*. Хоча, визначаючи індикатори конкурентоспроможності міста, дослідники практично завжди використовують показники, що відбивають стан зайнятості та якість міської робочої сили: концентрацію у місті висококваліфікованої робочої сили, високі доходи населення і рівень зайнятості (С. Янсен-Батлер); зростання доходів і створення робочих місць (В. Ф. Левер); продуктивність праці і зайнятість, використання людських ресурсів, вартість робочої сили (І. Бегг); якість людських ресурсів (М. Портер); продуктивність (ефективність) праці, зайнятість, рівень (якість) життя (Н. Ніколаєва) [16].

Привабливість великого міста у сфері зайнятості ми визначаємо як здатність залучення активного працездатного населення на вільні робочі місця з більшими ставками заробітної плати, можливістю підвищення свого соціального та інтелектуального рівнів, які надають значної конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Для визначення ступеня привабливості великих міст України в аспекті зайнятості нами розроблено власну методику рейтингування міст за основними соціально-економічними показниками. Відповідно до неї найбільш привабливими містами України до 2008 р. (початку фінансово-економічної кризи) були міста Київ, Одеса, Харків, Львів, Дніпропетровськ і Донецьк. Усі вони перебували тоді у фазі уповільненого зростання, характеризувалися хорошими показниками у сфері зайнятості та створенні нових робочих місць. Фінансова-економічна криза, що охопила весь світ, у тому числі Україну, перевела великі міста України у 2009 р. на стадію стагнації. Знизився і ступінь їх привабливості (рис. 5).

Водночас ми погоджуємося з тим, що жодне місто не може бути конкурентоспроможним у всіх секторах економіки та всіх видах економічної діяльності. Успіх у конкуренції пов'язаний із розвитком тих із них, де у конкретного міста є конкурентна перевага. Це говорить про необхідність спеціалізації міст на певних економічних функціях [17; 18].

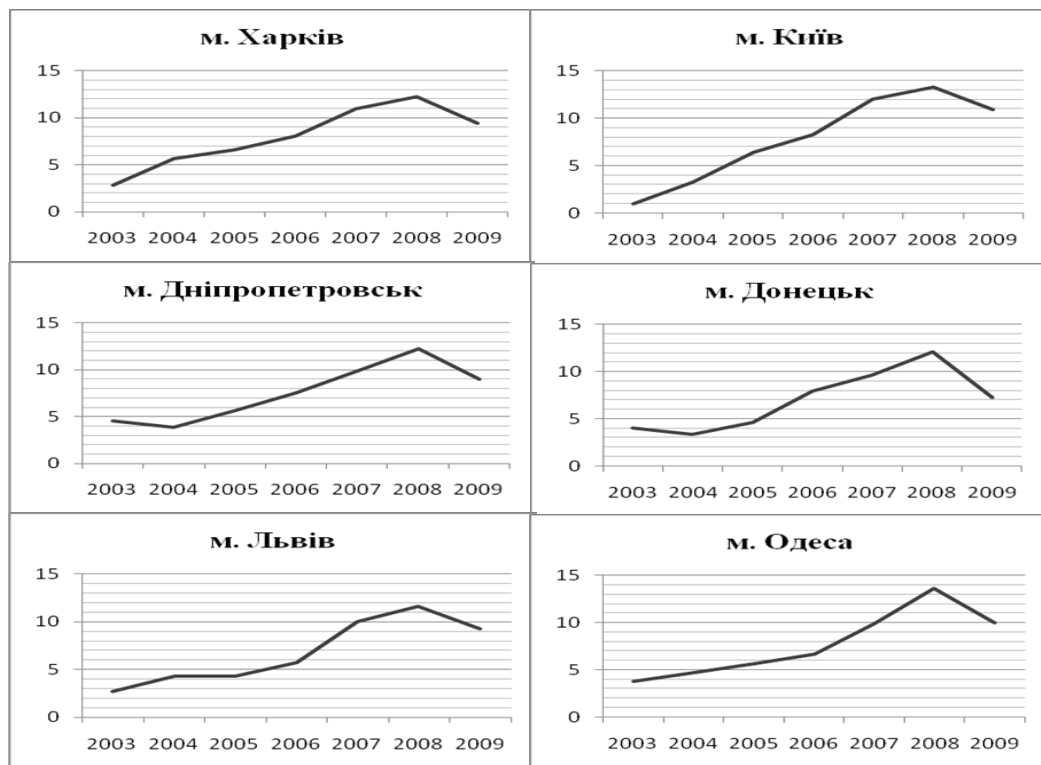

Рис. 5. Привабливість окремих міст України у 2003–2009 рр. за основними соціально-економічними показниками

Висновки. Між життєвим циклом міста за критерієм зміни його величини (чисельності населення) та зайнятістю населення є безпосередній зв'язок. Великі міста стають особливо привабливими для зайнятості на стадії свого зростання, оскільки мають вільні робочі місця та інвестиційну підтримку підприємництва. Водночас динаміка зайнятості, що відповідає циклу економічної (ділової) активності, впливає на соціально-економічний розвиток і конкурентоспроможність міста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаєв, В. М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти [Текст] : монографія / В. М. Бабаєв. – Х. : ХарПІ НАДУ, 2004. – 188 с.
2. Богачев, С. В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы [Текст] : монография / С. В. Богачев ; Ин-т экон.-правов. исслед. НАН Украины. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
3. Бубенко, П. Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку [Текст] : монографія / П. Т. Бубенко. – Х. : НТУ «ХПІ», 2002. – 316 с.

4. Ореховский, П. А. Муниципальный менеджмент [Электронный ресурс] / П. А. Ореховский. – М. : МОНФ, 1999. – Режим доступа : http://www.vanconsalt.com/book_124_chapter_4_Glava_2.
5. Семенов, В. Т. Исторические особенности взаимосвязи территориального и функционального развития жизнедеятельности города [Текст] / В. Т. Семенов, Е. Н. Дудка // Коммунальное хоз-во городов. – 2004. – № 57. – С. 290–301.
6. Тищенко, О. М. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи [Текст] : монографія / О. М. Тищенко. – Х. : ВД «ІН-ЖЕК», 2008. – 368 с.
7. Тургель, И. Д. Теоретико-методологические аспекты исследования жизненного цикла города [Электронный ресурс] / И. Д. Тургель // Науч. вестн. Урал. акад. гос. службы. – 2008. – Вып. № 3 (4). – Режим доступа : <http://www.vestnik.uara.ru/issue/2008/03/14>.
8. Форрестер, Дж. Динамика развития города [Текст] : монография / Дж. Форрестер. – М. : Прогресс, 1974. – 287 с.
9. Щербакова, О. Л. Соціально-економічний розвиток міста як об'єкт управління [Електронний ресурс] / О. Л. Щербакова – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du/2010_4/files/DU410_31.pdf.
10. Соловьев, В. С. Стратегический менеджмент [Текст] : учебник / В. С. Соловьев. – Ростов н/Д; Новосибирск : Сибир. соглашение, 2002. – 448с.
11. Российские и мировые тенденции и тренды в сфере развития городов, агломераций и регионов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.glava.perm.ru/upload/pages/1005/Rossijskije_i_mirovyje_tendencii_i_trndy_v_sfere_razvitiya_gor.pdf.
12. Карий, О. І. Застосування концепції життєвого циклу товару в маркетингу міста [Електронний ресурс] / О. І. Карий. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/VNULP/Logistyka/2008_633/40.pdf.
13. Посохов, С. Страницы истории [Электронный ресурс] / С. Посохов. – Режим доступа : <http://www.gorod.kharkov.ua/secart6022.html>.
14. Мусиездов, А. А. Идентичность города: динамика образа Харькова в исторической ретроспективе [Электронный ресурс] / А. А. Мусиездов. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtpsa/2009_15/Musiezd.pdf.
15. Мусієздов, О. О. Харківська ідентичність: уявлення про місто та його історію як чинники ідентифікації [Текст] / О. О. Мусієздов // Центр міської історії Центр. Схід. Європи. – Львів. – 2009. – № 5. – 25 с.
16. Николаева, Н. А. Конкурентоспособность города: взгляд зарубежных ученых [Электронный ресурс] / Н. А. Николаева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 6. – Режим доступа: <http://www.mavriz.ru/articles/2001/4/135.html>.
17. Begg, I. Cities and competitiveness [Text] / I. Begg // Urban Studies. – 1999. – Vol. 36. – P. 795–809.
18. Hallin, G. Attraction, Competition and Regional Development in Europe [Text] / G. Hallin, A. Malmberg // European Urban and Regional Studies. – 1996. – № 3 (4). – P. 323–337.

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ ГОРОДА И ГОРОДСКОЙ ЗАНЯТОСТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Радионова О. Н.

Раскрыто содержание концепции жизненного цикла города и ее взаимосвязь с занятостью населения. Охарактеризован жизненный цикл г. Харькова. Доказано, что крупный город является особенно привлекательным для населения, постоянно проживающего в нем, и потенциальных трудовых мигрантов на стадиях своего роста. Высокий уровень занятости является одним из наиболее важных конкурентных преимуществ крупного города.

Ключевые слова: жизненный цикл города, занятость населения, цикличность занятости, конкурентоспособность города.

DYNAMICS OF URBAN DEVELOPMENT AND URBAN EMPLOYMENT: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

Radionova O. M.

The contents of conception of life cycle of city and its intercommunication with employment of population is exposed. The life cycle of city of Kharkiv is described. It is proven that a big city is especially attractive for a population, constantly resident in town, and potential labour migrants on the stages of the growth. A high level of employment is one of the most essential competitive edges of large city.

Key words: life cycle of city, employment of population, cyclical employment, competitiveness of city.